

AUGEO FOUNDATION

Dwingende controle

De positie van het kind

Dwingende controle is een eenzijdig, langdurig patroon van macht, controle en onderdrukking. Waar veel aandacht uitgaat naar de gevolgen voor (ex-)partners, blijven kinderen vaak buiten beeld. Toch zijn ook zij volwaardige slachtoffers van deze ernstige vorm van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Bij dwingende controle gaat het niet om opvoedfouten, onmacht of een incidenteel conflict. Het betreft een patroon waarin een ouder of verzorger bewust controle probeert te krijgen op het denken, voelen, handelen en de identiteit van het kind. De controle wordt vaak verpakt als liefde, discipline of bescherming. Autonomie en weerstand worden ontmoedigd of bestraft, terwijl afhankelijkheid wordt bevorderd. Het kind raakt steeds verder klem in een werkelijkheid die door de controlerende verzorger wordt bepaald.

Anders dan volwassen slachtoffers kunnen kinderen niet weg. Zij zijn afhankelijk van en loyaal aan hun verzorgers voor veiligheid, zorg, liefde en bescherming. Juist daardoor vormt dwingende controle niet alleen een onveilige omgeving, maar vaak ook de basis van hun zelfbeeld, identiteit en het idee van wat 'normaal' is.

Vanuit het perspectief van het kind

Kinderen beschrijven hun werkelijkheid vaak niet in termen als dwingende controle. Zij vertellen hun verhaal op een andere manier. *Als kind heb je vaak geen referentiekader om te begrijpen wat er gebeurt. Je denkt niet dat er iets mis is met de situatie, maar eerder dat er iets mis is met jou. Kinderen passen zich aan aan de werkelijkheid waarin zij opgroeien. Ze proberen te voldoen aan verwachtingen, zoeken naar veiligheid en geven zichzelf vaak de schuld van spanningen, afwijzing of vernederingen.*

Wat voor buitenstaanders soms lijkt op lastig gedrag, teruggetrokken gedrag, loyaliteitsproblemen of een oudervoorkeur, kan in werkelijkheid een reactie zijn op een situatie waarin macht, controle en manipulatie een grote rol spelen.

Wat zien we bij kinderen?

Kinderen die opgroeien met dwingende controle leren vaak niet: *"Wie ben ik en wat voel ik?"* maar vooral: *"Wat moet ik doen om veilig te blijven?"*

Het gedrag dat een kind laat zien, is vaak geen probleem op zichzelf, maar een logische (overlevings)reactie op een onveilige situatie. Veel kinderen zijn voortdurend bezig met het

inschatten van risico's: wat moet ik doen, zeggen of juist laten om spanning of escalatie te voorkomen?

Daardoor kunnen verschillende reacties ontstaan:

- Voortdurend alert zijn op stemmingen, signalen en mogelijke escalaties.
- Zich aanpassen aan wat anderen nodig hebben.
- Zichzelf verantwoordelijk voelen voor de sfeer, emoties of problemen van anderen.
- Eigen gevoelens, wensen en grenzen opzijzetten.
- Proberen alles goed te doen om rust en veiligheid te bewaren.
- Zwijgen over wat er thuis gebeurt.
- Twijfelen aan zichzelf en aan wat waar is.
- Zich terugtrekken, afsluiten of juist opvallend gedrag laten zien.
- Moeite hebben om te ontdekken wie ze zelf zijn en wat ze zelf willen.

In gezinnen waar dwingende controle speelt, wordt een kind door de pleger niet gezien als een zelfstandig individu met eigen gevoelens, behoeften en grenzen. Het kind wordt eerder benaderd als een verlengstuk van deze verzorger, waarbij gehoorzaamheid, beschikbaarheid en loyaliteit belangrijker zijn dan de ontwikkeling van het kind zelf.

Voor professionals is het belangrijk om gedrag niet los te zien van de context. Wat opstandig, vermijdend, afhankelijk of juist extreem aangepast lijkt, kan een begrijpelijke reactie zijn op een omgeving waarin macht en controle centraal staan. Gedrag krijgt pas betekenis wanneer je kijkt naar de omstandigheden en feiten waarin het ontstaat.

Dwingende controle grijpt diep in op de ontwikkeling van een kind. Langdurige blootstelling aan angst en onveiligheid kan leiden tot chronische stress, dissociatie, complexe PTSS, een negatief zelfbeeld, problemen in hechting, emotieregulatie en lichamelijke klachten. Waar gezonde opvoeding ruimte geeft aan de ontwikkeling van een eigen identiteit, bepaalt dwingende controle steeds meer wie het kind moet zijn, wat het denkt, voelt en doet. Daardoor raakt een kind het contact met zichzelf vaak kwijt.

Wat helpt professionals?

Wanneer er signalen zijn van dwingende controle, dient de volgende vraag richting te geven:

Wie doet wat tegen wie, en met welke impact?

Een belangrijke uitdaging voor professionals is het onderscheid maken tussen gezonde opvoeding en dwingende controle. Waar opvoeden en beschermen gericht zijn op veiligheid, ontwikkeling en groeiende autonomie van het kind, draait dwingende controle uiteindelijk om het behouden van macht en controle over het kind.

Enkele belangrijke aandachtspunten:

- Kijk door gedrag heen naar wat het kind probeert te vertellen.
- Zie gedrag als een mogelijke traumareactie.
- Neem het perspectief van het kind serieus en luister.
- Wees voorzichtig met snelle conclusies of labels.
- Creëer voorspelbaarheid, veiligheid en vertrouwen.
- Respecteer grenzen en het tempo van het kind.
- Ondersteun waar mogelijk de veilige ouder.
- Realiseer je dat praten over thuis voor een kind onveilig kan zijn.
- Wees alert op normalisering van controle onder het mom van een strenge opvoeding of bescherming.

Een belangrijke kanttekening

Als je gedrag probeert te veranderen zonder de veiligheid te vergroten, bestaat het risico dat je voorbijgaat aan de functie (overleven!) die dit gedrag voor het kind heeft.

Werken met mogelijke dwingende controle vraagt om professionele nieuwsgierigheid, reflectie, moed en samenwerking. Deze casuïstiek is complex en kan verwarrend zijn. Niemand hoeft dit alleen te doen.

- Doe het samen en bespreek zorgen met collega's.
- Neem een niet-pluisgevoel serieus.
- Toets hypothesen actief.
- Blijf jezelf afvragen: "*Wat is hier werkelijk aan de hand?*"
- Wees je bewust van aannames, mythes en vooroordelen.
- Investeer in kennis en deskundigheidsbevordering rondom deze complexe vorm van huiselijk geweld.

Meer lezen en verdiepen

Recent verscheen onderzoek van Kate Fitz-Gibbon (2025) naar dwingende controle van ouders richting kinderen. Het artikel '*I was very fearful of my parents*' biedt waardevolle inzichten in de ervaringen van deze jonge slachtoffers.

Kijk- en leestips:

- De korte film [The Timekeeper](#)
- Het online magazine van [Augeo over Macht en controle.](#)

Voor ondersteuning van slachtoffers:

Hulp bij Dwingende Controle

www.hulpbijdwingendecontrole.nl

Voor meerdaagse opleidingen, deskundigheidsbevordering en verdieping voor professionals:

Expertise Centrum Dwingende Controle

www.expertisecentrumdwingendecontrole.nl

Over de sprekers

Gebi Rodenburg

Psycholoog NIP

<https://www.linkedin.com/in/gebi-rodenburg-9b5a937/>

www.mensengroei.nl

Sonja Lucardie

Psychodynamisch therapeut

www.inspirerendhelder.nl

<https://www.linkedin.com/in/sonjalucardie/>